

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi asiakas- ja potilaslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja uudesta asiakas- ja potilaslaista sekä lastensuojelulain muutoksista. Lakiluonnoksia on valmisteltu osana asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeuden vahvistamista.

Itsemääräämisoikeutta tukevia ja rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskevia säännöksiä on nykyisin useissa laeissa, mutta säännökset puuttuvat esimerkiksi somaattisesta terveydenhuollosta ja vanhustenhuollosta. Uusilla säännöksillä pyritään siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnalla olisi jatkossa toiminnalle lain tasoinen perusta.

Asiakas- ja potilaslaki koskisi sekä sosiaali- että terveydenhuoltoa, eri hoito- ja palvelumuotoja sekä laajasti eri potilas- ja asiakasryhmiä.

Tavoitteet

Lähtökohtana on asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Uuteen lakiin sisältyisivät säännökset asiakkaan tai potilaan päätöksenteon tukemisesta, hoitotahdon tekemisestä sekä itsemääräämiskyvyn arvioinnista ja itsemääräämisoikeuden turvaamisesta arvioinnin, päätöksenteon ja yksilöllisen suunnitelman avulla.

Toimintatapojen selkeyttäminen sekä asiakkaiden palvelujen ja kohtelun ennakoiva suunnittelu tukisi myös henkilöstön työturvallisuuden parantamista.

Asiakkaan tai potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittaminen olisi aina viimesijainen keino. Siihen voitaisiin turvautua ainoastaan silloin, jos asiakkaan, potilaan tai muun henkilön terveys tai turvallisuus on uhattuna, eivätkä muut keinot ole riittäviä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Vastauksianne on tarkoitus käyttää sekä lainsäädännön valmistelussa, että tulevan lainsäädännön ohjeistuksen ja muun toimeenpanon tukena.

Voitte jättää vastaamatta kysymyksiin, jotka eivät koske teitä tai edustamaanne organisaatiota.

Pyydämme antamaan vastaukset ilmoittaen sen pykälän numeron, jota kommentti koskee.

Vastaukset ovat julkisia.

Aikataulu

Luonnos hallituksen esitykseksi on lausunnolla 7.9.2018 asti. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2018.

Valmistelijat

Lotta Hämeen-Anttila, hallitusneuvos
puh. 02951 63406
etunimi.sukunimi@stm.fi

Helena Vorma, lääkintöneuvos (terveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut)
puh. 02951 63388
etunimi.sukunimi@stm.fi

Annika Parsons, neuvotteleva virkamies (lastensuojelu)
puh. 02951 63596
etunimi.sukunimi@stm.fi

Marja Penttilä, erityisasiantuntija (tietosuoja)
puh. 02951 63404
etunimi.sukunimi@stm.fi

Petra Ruuska, asiantuntija (lausunnon antamista koskevat tekniset asiat)
puh. 02951 63587
etunimi.sukunimi@stm.fi

Linkit

<https://stm.fi/itsemaaraamisoikeuden-vahvistaminen>

<https://stm.fi/sv/starkande-av-sjalvbestammanderatten>

Liitteet:

[Luonnos yleisperusteluiksi 6.7.2018.pdf](#)

[Luonnos yksityiskohtaisiksi perusteluiksi, asiakas- ja potilaslaki 6.7.2018.pdf](#)

[Luonnos asiakas- ja potilaslaiksi 6.7.2018.pdf](#)

[Luonnos yksityiskohtaisiksi perusteluiksi lastensuojelulaki 6.7.2018.pdf](#)

[Luonnos lastensuojelulain muuttamisesta 6.7.2018.pdf](#)

[lausuntopyyntö 6.7.2018.pdf](#)

[remiss 6.7.2018.pdf](#)

[Utkast till detaljmotivering klient- och patientlagen 6.7.2018.pdf](#)

[Utkast till klient- och patientlag 6.7.2018.pdf](#)

[Utkast till detaljmotivering barnskyddslagen 6.7.2018.pdf](#)

[Utkast till ändring av barnskyddslagen 6.7.2018.pdf](#)

[Utkast till allmän motivering 6.7.2018.pdf](#)

Jakelu:

Ahvenanmaan hallintotuomioistuin
Aivovammaliitto
Akava ry
A-klinikka Oy
A-klinikkasäätiö
AMK-verkosto
Ammatillisten perhekotien liitto
Asumispalvelusäätiö ASPA
Autismi- ja aspergerliitto
Autismisäätiö
CP-liitto
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Ehyt
Ensi- ja turvakotien liitto
Espoon kaupunki
Etelä-Karjalan erityishuoltopiiri
Etelä-Pohjanmaan erityishuoltopiiri
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Etelä-Savon sairaanhoitopiiri
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Eteva
FDUV
Finlandssvenska Komperenscentret FSKC
Folkhälsan
Hallintoylihoitajat
Helsingin hallinto-oikeus
Helsingin kaupunki
Helsingin yliopisto
HUS
Hyvinvointiala

Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Hämeenlinnan kaupunki
Ihmisoikeusliitto ry
Ikäinstituutti
Invalidiliitto
Invalidiliitto/Validia-palvelut
Itä-Savon sairaanhoitopiiri
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen hallinto-oikeus
Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Itä-Suomen yliopisto
Kainuun sairaanhoitopiiri ja erityishuoltopiiri
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri
Kauniaisten kaupunki
Kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus
Kehitysvammaisten palvelusäätiö
Kehitysvammaisten tukiliitto
Kehitysvammaliitto
Keski-Pohjanmaan erityishuoltopiiri
Keski-Suomen erityishuoltopiiri
Koske Oy
Kotkan kaupunki
Koulutetut kokemusasiantuntijat KoKoA ry
Kunnallinen päihdehuoltoyhdistys ry
Kuopion kaupunki
Kuurojen Liitto, toiminnanjohtaja Markku Jokinen
Kymenlaakson erityishuoltopiiri
Kymenlaakson sairaanhoitopiiri
Kärkulla samkommun
Lagmansgården
Lapin aluehallintovirasto
Lapin erityishuoltopiiri
Lapin sairaanhoitopiiri
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Lastensuojelun keskusliitto
Limingan koulutuskeskus
Lohjan kaupunki
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Me itse ry
Mielenterveyden keskusliitto
Mielenterveysomaisten keskusliitto Finfami
Muistiliitto
Neuvoliitto
Niuvanniemen sairaala
Nuorisotutkimusverkosto
Nuorten ystävät
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö

Omaishoitajat ja läheiset liitto
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Osallisuuden aika
Oulun kaupunki
Oulunkylän kuntoutussäätiö
Pelastakaa Lapset ry
Perhekuntoutuskeskus Lauste, johtaja Kim Berglund
Pesäpuu ry
Pikassos Oy
Pirkanmaan sairaanhoito- ja erityishuoltopiiri
Pohjois-Karjalan erityishuoltopiiri
Pohjois-Pohjanmaan erityishuoltopiiri
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
Poske Oy
Psykosociala förbundet rf
Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri
Rinnekotisäätiö
Sairilan koulukoti
SAMS
Satakunnan erityishuoltopiiri
Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö
Savon erityishuoltopiiri
Sininauhaliitto
Sippolan koulukoti
Sisäministeriö
Socca
Socom Oy
Sonet Botnia
SOS Lapsikylät
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosiaalitalo Oy
Sosnet
SOSTE
Steg för Steg
Suomen asianajajaliitto
Suomen geriatri
Suomen Kuntaliitto
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super
Suomen lääkäriiliitto
Suomen Mielenterveysseura
Suomen Muistiasiantuntijat
Suomen Potilasliitto ry
Suomen Psykiatriyhdistys
Suomen psykologiliitto
Suomen Sosiaaliamiehet
Suomen sosiaalioikeudellinen seura
Svenska Finlands Folktinget
Svenska pensionärsförbundet r.f. SPF
Tahkokankaan palvelukeskus

Talentia
Tampereen kaupunki
TAYS Kehitysvammahuolto
Tehy, tj. Millariikka Rytönen
Terveys- ja Sosiaalialan Yrittäjät - TESO ry
THL
Tietosuojavaltuutettu
Turun hallinto-oikeus
Turun kaupunki
Ulkoministeriö
Uudenmaan ja etelä-hämeen erityishuoltopiiri
Vaasan hallinto-oikeus
Vaasan sairaanhoitopiiri
VAK ry
Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
Valtion koulukodit
Valvira
Vammaisfoorumi
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE
Vammaisten ihmisoikeuskeskus (Kynnys)
Vanhan Vaasan sairaala
Vanhus- ja lähimmäispalvelujen liitto ry
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan kaupunki
Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
Vasso
Verso liikelaitos
Voikukkia toiminta, Kasper ey
Vuorelan koulukoti
Ympäristöministeriö
Ålands hälso- och sjukvård; ÅHS
Ålands landskapsregering
Ålands omsorgsförbundet k.f.

Lausunnonantajan lausunto Asiakas- ja potilaslaki

Voitte jättää vastaamatta kysymyksiin, jotka eivät koske teitä tai edustamaanne organisaatiota.

Pyydämme antamaan vastaukset ilmoittaen sen pykälän numeron, jota kommentti koskee:
Luku on hyvä/ x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Muutosehdotus pykälään x:

Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

*Rajoitustoimenpiteitä koskeviin lukuihin (9, 12, 15, 17, 19 ja 21) pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

1 Luku

Yleiset säännökset

2 luku

Asiakkaan ja potilaan oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollossa

3 luku

Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeus

4 luku

Asiakkaan ja potilaan päätöksenteon tukeminen

5 luku

Asiakkaan ja potilaan hoitotahto

6 luku

Palvelujen järjestäjän ja tuottajan yleiset velvollisuudet itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa

7 luku

Pitkäaikaisesti alentunut itsemääräämiskyky ja oikeus erityiseen suojeluun

8 luku

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset sosiaalipalveluissa

9 luku

Rajoitustoimenpiteet sosiaalipalveluissa*

*Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

10 luku

Tahdosta riippumaton huolenpito sosiaalihuollon palveluyksiköissä

11 luku

Rikokseen liittyvä tahdosta riippumaton huolenpito

12 luku

Rajoitustoimenpiteet tahdosta riippumattoman huolenpidon aikana*

*Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

13 luku

Toimenpiteet rajoitustoimenpiteiden käyttämisen jälkeen sosiaalipalveluissa

14 luku

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset terveyden- ja sairaanhoidossa

15 luku

Rajoitustoimenpiteet terveyden- ja sairaanhoidossa*

*Rajoitustoimenpiteitä koskeviin lukuihin (9, 12, 15, 17, 19 ja 21) pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

16 luku

Hoitoon määrääminen päihteiden käytön vuoksi henkilön vastustuksesta huolimatta

17 luku

Rajoitustoimenpiteet päihteiden käytön vuoksi hoitoon määrätyn hoidossa*

*Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

18 luku

Psykiatrinen hoito tahdosta riippumatta

19 luku

Potilaan perusoikeuksien rajoittaminen tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon aikana*

*Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

20 luku

Oikeuspsykiatrinen tutkimus ja hoito tahdosta riippumatta

21 luku

Rajoitustoimenpiteet oikeuspsykiatrisen hoidon ja velvoitteisen avohoidon aikana*

*Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

22 luku

Oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon kansainvälinen toimeenpano

23 luku

Toimenpiteet rajoitustoimenpiteiden käyttämisen jälkeen terveyden- ja sairaanhoidossa

24 luku

Oikeus päästä henkilön asuntoon tai muuhun olinpaikkaan sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeen selvittämiseksi

25 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomiasten oikeus saada virka-apua ja kuljetusten toteuttaminen

26 luku

Vartioiden ja järjestyksenvalvojen toimivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa

27 luku

Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

28 luku

Eettinen neuvottelukunta ja asiamiehet

29 luku

Muistutus ja kantelu

30 luku

Muutoksenhaku ja täytäntöönpano

31 luku

Erinäiset säädökset

Asiakas- ja potilaslakiin ehdotettavat muutokset on esitetty tulevan avoimaan vuonna 2020. Olisiko näkemyksenne mukaan tarpeellista, että muutos kokonaisuudessaan tai sen osa

tulisi voimaan toisena ajankohtana (esimerkiksi vuonna 2019 tai 2021)?
Voitte perustella valitsemanne vastausvaihtoehdon kohdalla.

- Ehdotettu voimaantuloajankohta on sopiva.
- Toinen voimaantuloajankohta olisi parempi.
- Osan laista olisi hyvä tulla voimaan toisena ajankohtana.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta

Pyydämme antamaan vastaukset ilmoittaen sen pykälän numeron, jota kommentti koskee.
X-x § ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Muutosehdotus pykälään x:

Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

Lastensuojelulakiin ehdotettavat muutokset on esitetty tulevan avoimaan vuonna 2019.
Olisiko näkemyksenne mukaan tarpeellista, että muutos kokonaisuudessaan tai sen osa tulisi voimaan toisena ajankohtana (esimerkiksi vuonna 2020 tai 2021)?
Voitte perustella valitsemanne vastausvaihtoehdon kohdalla.

- Ehdotettu voimaantuloajankohta on sopiva.
- Muutoksen kokonaisuudessaan tulisi tulla voimaan toisena ajankohtana.
- Osan muutoksista tulisi astua voimaan toisena ajankohtana.

Hämeen-Anttila Lotta
STM

Ruuska Petra
Sosiaali- ja terveysministeriö